

บทบาทของเครื่องสำอางต่อสุขภาพ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ.พิมลพรรณ พิทยานุกุล
ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เครื่องสำอาง แตกต่างจากยาอย่างชัดเจน เครื่องสำอางใช้ทาถูบนร่างกายเพื่อทำความสะอาด แต่งแต้มให้สวยงาม เพิ่มความดึงดูดและเปลี่ยนแปลงสภาพภายนอก เช่น ครีมทาผิว โลชั่น น้ำหอม ลิปสติก ยาทาเล็บ ผลิตภัณฑ์รอบผิวหนังและดวงตา น้ำยาดัดผม น้ำยาโกรกสีผม รวมทั้งยาสีฟัน

ยา ใช้เพื่อแก้ไข รักษา และป้องกันโรคที่เกิดกับร่างกาย ส่วนเครื่องสำอางไม่สามารถเปลี่ยนแปลง หรือมีผลต่อโครงสร้างและหน้าที่ของร่างกาย

มีอะไรอยู่ในเครื่องสำอาง?

น้ำหอมและสารกันเสียนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในเครื่องสำอาง

น้ำหอม เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดอาการแพ้ของผิวหนัง น้ำหอมประกอบด้วยสารเคมีและสารธรรมชาติต่าง ๆ รวมกันมากมาย เครื่องสำอางที่ติดฉลากว่าปราศจากน้ำหอม บางชนิดปราศจากการใส่น้ำหอมจริงๆ แต่บางผลิตภัณฑ์ยังมีการปรุงแต่งด้วยน้ำหอมเล็กน้อยเพื่อกลบกลิ่นไขและสารประกอบอื่นๆ

สารกันเสีย ในเครื่องสำอาง นับเป็นอันดับสองรองจากน้ำหอมที่ก่อให้เกิดปัญหาทำให้ผิวหนังแพ้ได้ สารกันเสียทำหน้าที่กันเชื้อแบคทีเรียและราไม่ให้เจริญเติบโตในผลิตภัณฑ์ และยังป้องกันไม่ให้ผลิตภัณฑ์เสียง่ายเมื่อได้รับแสงแดดและความร้อน

สี ในเครื่องสำอาง ต้องเป็นสีที่ปลอดภัยตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา คือสีที่ใช้สำหรับ อาหาร ยาและเครื่องสำอาง(FD&C) หรือสีที่ใช้สำหรับยาและเครื่องสำอาง(D&C) หรือสีใช้ภายนอกสำหรับยาและเครื่องสำอางเท่านั้น

เครื่องสำอางปลอดภัยหรือไม่?

ส่วนใหญ่ปลอดภัย ยกเว้นเครื่องสำอางปลอมหรือชนิดที่ผิดกฎหมาย ความไม่ปลอดภัยบางครั้งเกิดจากการใช้งานที่ไม่ถูกต้อง เช่น

1. การขยี้ตาที่มีมาสการา ทำให้มีโอกาสติดเชื้อได้ถ้าไม่รักษา เพื่อความปลอดภัยไม่ควรขยี้ตา ทาขอบตา ระหว่างที่เดินทางในรถยนต์ รถไฟ หรือเครื่องบิน
2. ไม่ควรใช้เครื่องสำอางร่วมกับผู้อื่น เพราะเสี่ยงต่อการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์จากเราเองไปสู่ผู้อื่น หรือจากผู้อื่นมาสู่เราได้ รวมถึงการไม่ใช้หวีร่วมกัน ไม่ใช้สบู่อาบน้ำก่อนเดียวกัน เพราะเชื้อหรือเชื้อจุลินทรีย์เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า
3. ขณะนอนหลับ ไม่ควรมีเครื่องสำอางอยู่รอบดวงตาและผิวหนัง เพราะเคมีในเครื่องสำอางอาจเข้าตาเมื่อขยี้ตาได้ ปัญหาตาอักเสบจะตามมาได้ง่าย

4. ผลิตภัณฑ์ประเภทแอรโซล ไม่ควรวางกระป๋องแอรโซลใกล้ความร้อนหรือไฟ ชื่อใกล้คนที่ซบซอบบุหรี เพราะองค์ประกอบในผลิตภัณฑ์ดีฟาย สามารถระเบิดได้ ระหว่างการใช้งาน เช่น สเปรย์ผม ให้ระวังไม่สูดดมเข้าไป เพราะจะสะสมที่ปอด ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งปอดได้

จะป้องกันตนเองจากอันตรายของเครื่องสำอางอย่างไร

- ไม่แต่งหน้าระหว่างขับรถ หรือโดยสารในรถ
- ไม่ใช้เครื่องสำอางร่วมกับผู้อื่น
- ปิดภาชนะให้แน่น เก็บให้พ้นจากแสงและความร้อน
- อย่าใช้เครื่องสำอาง หากมีปฏิกิริยาแพ้สัมผัส และทิ้งผลิตภัณฑ์ไปหากพบปัญหา เช่น เกาเกิบ เนื้อครีมสลายตัว
- อย่าเติมของเหลวหรืออื่น ๆ ลงในผลิตภัณฑ์ ยกเว้นมีคำแนะนำบนฉลาก
- โยนทิ้ง หากพบว่าสีเครื่องสำอางที่ใช้อยู่เริ่มเปลี่ยน หรือส่งกลิ่นผิดปกติ
- อย่าใช้กระป๋องสเปรย์ใกล้ความร้อน หรือระหว่างซบซอบบุหรี เพราะอาจระเบิดได้
- อย่าสูดดมละอองสเปรย์ หรือผงแป้งเข้าปอด เพราะถ้าสเปรย์ทุกวัน อาจเกิดการสะสมจนเกิดอันตรายต่อปอดได้
- หลีกเลี่ยงการใช้สีถาวรบริเวณรอบดวงตา เพราะมักจะมีโลหะ เช่น ตะกั่ว เป็นองค์ประกอบ ก่อให้เกิดอันตรายต่อตาได้

เวชสำอางคืออะไร?

ผลิตภัณฑ์บางชนิดเป็นได้ทั้งยาและเครื่องสำอางเช่น แชมพูสระผม จัดเป็นเครื่องสำอางเพื่อทำความสะอาดเส้นผม แต่หากมีองค์ประกอบของสารขจัดรังแคซึ่งมีคุณสมบัติต้านเชื้อราอันเป็นสาเหตุของรังแค แชมพูชนิดขจัดรังแคจะจัดเป็นยา และหาซื้อได้จากร้านขายยาเท่านั้น ตัวอย่างอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติเป็นทั้งยาและเครื่องสำอาง เช่น ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ ผลิตภัณฑ์ขจัดกลิ่นตัวชนิดที่มีฤทธิ์ ระบายเหงื่อ และครีมบำรุงผิวที่มีสารกันแดดชนิดเคมี (chemical sunscreens) ผลิตภัณฑ์เวชสำอางต้องมีคุณสมบัติครบทั้งทางเครื่องสำอางและยาตามที่ อย.กำหนด

เครื่องสำอางสามารถเก็บได้นานแค่ไหน?

ผลิตภัณฑ์ประเภทรอบดวงตา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาสคาร่า อายเชโด ดินสอเขียนคิ้วและขอบตา ไม่สามารถใช้ได้นานๆเท่ากับชนิดอื่นๆ เพราะโอกาสในการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ระหว่างการใช้งานมีสูงมาก อาจทำให้เกิดอักเสบของเยื่อลูกตาได้ผู้เชี่ยวชาญทางเครื่องสำอางแนะนำให้เปลี่ยนผลิตภัณฑ์เหล่านี้ทิ้งทุก 3 เดือนภายหลังจากการเปิดใช้งาน ผลิตภัณฑ์ประเภทสเม็นไพรหรือชนิดที่สังเคราะห์จากธรรมชาติ มักจะเก็บได้ไม่นาน ผู้ใช้ควรหมั่นสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่ผิดปกติ เช่น สี กลิ่น และความหนืดของเนื้อครีมรวมทั้งสี กลิ่นและความหนืดที่เปลี่ยนไป แสดงถึงการสลายตัวของผลิตภัณฑ์อันอาจมีสาเหตุจากการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์ได้เนื่องจากสารสกัดจากธรรมชาติมักจะไม่มีการกันเสีย ถ้าพบการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้นให้หยุดใช้และทิ้งไปทันทีไม่ต้องเสียดาย นอกจากนี้การเก็บผลิตภัณฑ์ต้องเก็บตามคำแนะนำบนฉลาก เช่น หลีกเลี่ยง

จากความร้อน และแสงแดด หากเก็บไม่ได้ตามคำแนะนำ อายุของผลิตภัณฑ์จะสั้นกว่าวันหมดอายุที่พิมพ์ไว้บนฉลาก

ความปลอดภัยในการโกรกสีผมระหว่างตั้งครรภ์

จากการศึกษาวิจัยในสัตว์ทดลองและในอาสาสมัคร พบว่าสีย้อมผมหรือสารเคมีจะถูกดูดซึมเข้าสู่ร่างกายน้อยมากในระหว่างการโกรกสีผม และไม่มีผลกระทบต่อทารกในครรภ์ อย่างไรก็ตามนักวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่มีความรู้มากมายนักถึงผลกระทบต่อทารกในครรภ์ในระยะยาว หากไม่จำเป็นควรหลีกเลี่ยงความเสี่ยงเช่นนี้จะดีกว่า